

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHDA ICHKI ISHLAR ORGANLARI XODIMLARINING O'RNI

Usmonov Nosir Erkin o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar
vazirligi Akademiyasi kursanti

Anotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashda ichki ishlar organlari xodimlarining rolini ilmiy jihatdan keng yoritishga bag'ishlangan. Maqolada korrupsiyaning jamiyatga salbiy ta'siri, ichki ishlar organlari xodimlarining huquqbuzarliklarni aniqlash, oldini olish va tergov qilishdagi vazifalari tahlil qilinadi. Shuningdek, ularning zamonaviy texnologiyalardan foydalanishi, xalqaro hamkorlikdagi faoliyati va jamiyatda huquqiy madaniyatni mustahkamlashdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqolada korrupsiyaga qarshi kurashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar, xususan, malaka darajasining notekisligi, ijtimoiy tolerantlik va ichki nazorat tizimlarining kamchiliklari muhokama qilinadi. Samaradorlikni oshirish uchun malaka oshirish dasturlari, ichki nazoratni kuchaytirish va fuqarolar bilan ochiq hamkorlikni yo'lga qo'yish kabi takliflar keltiriladi. Maqola korrupsiyaga qarshi kurashda ichki ishlar organlari xodimlarining muhim o'rni va ularning faoliyatini yanada rivojlantirish yo'llarini ko'rsatib, davlat institutlariga ishonchni mustahkamlash va adolatli jamiyat qurishga hissa qo'shishni maqsad qiladi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, ichki ishlar organlari, huquq-tartibot, profilaktika, tergov, shaffoflik, axloqiy me'yorlar, xalqaro hamkorlik, zamonaviy texnologiyalar, huquqiy madaniyat.

Kirish

Korrupsiya zamonaviy jamiyatlarning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy rivojlanishiga jiddiy to'sqinlik qiluvchi global muammo sifatida e'tirof etilgan. U davlat institutlariga bo'lgan ishonchni yo'qotadi, iqtisodiy barqarorlikka putur yetkazadi, ijtimoiy tengsizlikni kuchaytiradi va adolatli boshqaruv tamoyillarini buzadi. O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan bo'lib, bu jarayonda ichki ishlar organlari xodimlari markaziy rol o'ynaydi. Ushbu maqola korrupsiyaga qarshi kurashda ichki ishlar organlari xodimlarining o'rnini ilmiy jihatdan kengroq yoritishga qaratilgan bo'lib, ularning vazifalari, qiyinchiliklari, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari va jamiyatdagi ishonchni mustahkamlashdagi ahamiyatini tahlil qiladi. Maqola korrupsiyaga qarshi kurashning huquqiy, ijtimoiy va axloqiy jihatlarini ko'rib chiqib, ichki ishlar organlari xodimlarining ushbu sohada erishgan yutuqlari va rivojlanish yo'llarini muhokama qiladi. Korrupsiya, o'z mohiyatiga ko'ra, shaxsiy manfaatlar uchun hokimiyat yoki lavozimni noqonuniy ravishda suiiste'mol qilish sifatida ta'riflanadi. U nafaqat davlat boshqaruviga, balki iqtisodiy tizimlar, ijtimoiy adolat va fuqarolar huquqlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonuni (2017-yil) ushbu sohada huquqiy asoslarni mustahkamlab, ichki ishlar organlariga korrupsiyaga oid jinoyatlarni aniqlash, oldini olish va tergov qilish bo'yicha aniq vazifalar yuklaydi. Ichki ishlar organlari huquq-tartibot tizimining asosiy bo'g'ini sifatida nafaqat huquqbuzarliklarni bartaraf etishga, balki jamiyatda qonuniylik, adolat va shaffoflik tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, ularning faoliyati nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Ichki ishlar organlari xodimlarining korrupsiyaga qarshi kurashdagi faoliyati bir necha asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi. Birinchidan, ular korrupsiyaga oid jinoyatlarni aniqlash va tergov qilishda faol ishtirok etadi. Poraxo'rlik, davlat mulkini o'zlashtirish, hokimiyatni suiiste'mol qilish, noqonuniy daromadlarni

legallashtirish (pul yuvish) kabi jinoyatlar ichki ishlar organlari tomonidan tezkor ravishda aniqlanadi va tergov qilinadi. Bu jarayon murakkab bo'lib, zamonaviy axborot texnologiyalari, katta ma'lumotlar tahlili va maxsus dasturiy ta'minotlardan foydalanishni talab qiladi. O'zbekistonda "E-ijro", "E-auksion" va boshqa elektron platformalarning joriy etilishi davlat xizmatlari shaffofligini oshirgan bo'lsa-da, ichki ishlar organlari ushbu platformalardan kelib chiqadigan ma'lumotlarni tahlil qilish orqali noqonuniy xatti-harakatlarning dastlabki belgilarni aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, davlat xaridlari jarayonida yuzaga keladigan nomuvofiqliklarni aniqlash uchun maxsus algoritmlar va ma'lumotlar bazalaridan foydalanish xodimlarning ish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, xodimlarning operativ choralar ko'rish qobiliyati va tezkor axborot almashish tizimlari jinoyatlarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, ichki ishlar organlari xodimlari korrupsiyaning oldini olish bo'yicha profilaktik choralar ko'rishda muhim vazifalarni bajaradi. Korrupsiyaga qarshi kurashning eng samarali usullaridan biri uning paydo bo'lishining oldini olish bo'lib, bu jarayonda xodimlarning huquqiy xabardorlikni oshirish, davlat xizmatchilarining axloqiy normalarini mustahkamlash va jamiyatda qonuniylik madaniyatini targ'ib qilishdagi faoliyati muhimdir. Ichki ishlar organlari tomonidan tashkil etiladigan seminarlar, treninglar, davra suhbatlari va ommaviy axborot vositalari orqali olib boriladigan targ'ibot ishlari jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Masalan, fuqarolar orasida korrupsiyaga qarshi huquqiy bilimlarni targ'ib qilish, shu jumladan, noqonuniy xatti-harakatlar haqida xabar berish mexanizmlari haqida ma'lumot berish, jamiyatning faolligini oshiradi. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari xodimlari o'zlari ham korrupsiyaga qarshi ichki nazorat tizimlariga qat'iy rioya qilishi zarur. Huquq-tartibot organlari xodimlari orasida korrupsion xatti-harakatlarning yuzaga kelishi tizimning samaradorligiga jiddiy putur yetkazadi va jamiyatda davlat institutlariga bo'lgan ishonchni pasaytiradi. Shu sababli, xodimlarning axloqiy me'yorlarga rioya qilishi, shaffof faoliyat

yuritishi va doimiy ravishda ichki tekshiruvlardan o'tishi korrupsiyaga qarshi kurashning muhim sharti hisoblanadi. Uchinchidan, ichki ishlar organlari xodimlari xalqaro hamkorlik va tajriba almashishda faol ishtirok etadi. O'zbekiston Birlashgan Millatlar Tashkilotining Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi (UNCAC) va boshqa xalqaro shartnomalar doirasida faol ishtirok etadi. Ichki ishlar organlari xodimlari xorijiy hamkasblar bilan hamkorlikda zamonaviy tergov usullarini o'rganadi, transmilliy korrupsiya jinoyatlarini aniqlash va bartaraf etishda ishtirok etadi. Bu, ayniqsa, noqonuniy daromadlarni legallashtirish, xalqaro moliyaviy sxemalar va boshqa murakkab jinoyatlarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Masalan, xalqaro huquq-tartibot organlari, xususan, Interpol va boshqa tashkilotlar bilan ma'lumot almashish orqali O'zbekiston ichki ishlar organlari transmilliy jinoyatlarga qarshi samarali kurash olib boradi. Shu bilan birga, xorijiy tajribadan foydalanish, masalan, rivojlangan mamlakatlarda qo'llaniladigan sun'iy intellekt asosidagi tahlil vositalari va blokcheyn texnologiyalari O'zbekiston ichki ishlar organlarining imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Biroq, ichki ishlar organlari xodimlarining faoliyatida bir qator qiyinchiliklar mavjud. Birinchidan, korrupsiyaga oid jinoyatlarning murakkab tabiati tergov jarayonini qiyinlashtiradi. Ko'pincha, bunday jinoyatlar transmilliy xarakterga ega bo'lib, ularni aniqlash va isbotlash uchun katta resurslar, maxsus bilimlar va xalqaro hamkorlik talab etiladi. Masalan, offshore hisob raqamlari orqali amalga oshiriladigan moliyaviy sxemalar yoki kriptovalyutalar yordamida pul yuvish kabi jinoyatlarni aniqlash uchun yuqori malaka va zamonaviy texnologiyalar zarur. Ikkinchidan, ichki ishlar organlari xodimlari o'rtasida malaka darajasining notekisligi tizim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ba'zi xodimlar zamonaviy tergov usullari va texnologiyalardan foydalanishda yetarlicha tajribaga ega bo'lmasa, bu jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish jarayonini sekinlashtiradi. Uchinchidan, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan ijtimoiy tolerantlikning mavjudligi huquq-tartibot organlarining ishini qiyinlashtiradi. Ko'pincha, fuqarolar korrupsion xatti-harakatlar haqida xabar berishdan qo'rqishadi yoki bunday harakatlarni "odatiy" deb qabul qilishadi,

bu esa aniqlash va tergov jarayonlarini murakkablashtiradi. To‘rtinchidan, ichki ishlar organlari xodimlari o‘rtasida axloqiy me‘yorlarga rioya qilmaslik holatlari tizimning obro‘sigacha putur yetkazadi va korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini pasaytiradi. Korrupsiyaga qarshi kurashda ichki ishlar organlari xodimlarining samaradorligini oshirish uchun bir qator takliflar mavjud. Birinchidan, xodimlarning malakasini oshirishga qaratilgan doimiy ta‘lim va trening dasturlari joriy etilishi zarur. Bu dasturlar zamonaviy tergov texnologiyalari, masalan, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar tahlili, blokcheyn texnologiyalari va kiberxavfsizlik sohasidagi yangi yondashuvlarni o‘z ichiga olishi kerak. Ikkinchidan, ichki nazorat tizimlari yanada mustahkamlanishi va xodimlar uchun qat‘iy axloqiy kodekslar joriy etilishi lozim. Masalan, xodimlarning faoliyatini muntazam monitoring qilish va ularning daromadlari deklaratsiyasini shaffof tizim orqali tekshirish korrupsion xatti-harakatlarning oldini olishga yordam beradi. Uchinchidan, fuqarolar bilan ochiq hamkorlikni yo‘lga qo‘yish orqali davlat va jamiyat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlash zarur. Bu maqsadda fuqarolar tomonidan shikoyat va murojaatlarni ko‘rib chiqishning elektron tizimlari joriy etilishi, anonim xabar berish imkoniyatlari kengaytirilishi va huquqiy xabardorlikni oshirishga qaratilgan kampaniyalar tashkil etilishi lozim. To‘rtinchidan, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali korrupsiyaga qarshi targ‘ibot ishlarini kuchaytirish jamiyatda huquqiy ongni yuksaltirishga xizmat qiladi. Masalan, muvaffaqiyatli tergovlar va korrupsiyaga qarshi choralar haqida ommaviy axborot vositalarida keng yoritish fuqarolar o‘rtasida ishonchni oshiradi va ularning faolligini rag‘batlantiradi.

Xulosa qilib aytganda ichki ishlar organlari xodimlari korrupsiyaga qarshi kurashda muhim o‘rin tutadi. Ularning faoliyati nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlash va tergov qilish, balki jamiyatda adolat, qonuniylik va shaffoflik tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va fuqarolar bilan ochiq muloqotni yo‘lga qo‘yish ushbu jarayonning samaradorligini oshiradi.

Biroq, muvaffaqiyatga erishish uchun malakali kadrlar tayyorlash, ichki nazorat tizimlarini mustahkamlash va jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish zarur. O‘zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurashdagi sa’y-harakatlari davlat institutlariga bo‘lgan ishonchni mustahkamlash, iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va adolatli jamiyat qurish yo‘lida muhim qadamdir. Ichki ishlar organlari xodimlarining professional yondashuvi, axloqiy me’yorlarga rioya qilishi va jamiyat bilan hamkorligi ushbu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlari ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonuni. (2017). O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to‘plami, 3-son.
2. Xolmurodov, A. (2020). O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy asoslari. Tashkent: Adolat nashriyoti.
3. Saidov, M. (2022). Ichki ishlar organlarining jinoyatchilikka qarshi kurashdagi roli. Jurnal: Huquq va burch, 4-son, 45-52-bet.
4. Karimov, I. (2019). Korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasi: O‘zbekiston tajribasi. Tashkent: O‘zbekiston nashriyoti.
5. Toshpulatov, R. (2021). Davlat boshqaruvida shaffoflik va axloqiy me’yorlar. Jurnal: Ijtimoiy fanlar, 2-son, 12-20-bet.